

Cursa d'armaments

Tercer Món: tots els riscos d'un arsenal

Un dictador de l'Orient Mitjà, alguns míssils balístics i qualsevol arma de destrucció massiva, nuclear o química: aquest és l'escenari catastròfic que preocupa els estats majors dels exèrcits occidentals.

Lenin deia: "Els occidentals ens vendran la corda amb la qual els penjarem". El pronòstic del fundador de la Rússia soviètica torna a tenir una actualitat concreta a propòsit de l'afer dels detonadors nuclears, amb destinació a Bagdad, interceptats pels duaners britànics la setmana passada. Aquests quaranta *krytons*, indispensables per a provocar l'explosió d'un giny nuclear, havien estat comprats clandestinament als Estats Units per agents iraquians. Els *detonadors nuclears* constitueixen una baula essencial de la cadena atòmica militar que l'Irak tracta d'establir des de fa quasi quinze anys. "La lliçó d'aquesta història és ben simple", subratlla un expert americà, "els països que vulguen tenir armes modernes, i espantoses, hi reeixiran, de totes maneres, simplement per la cobdícia dels mercaders de tecnologia". ¿Lenin tenia raó!

Això, que és cert quant a les armes nuclears, també serveix per a l'armament químic i els míssils balístics. La disseminació per tot el Tercer Món d'armes de destrucció quasi imparables trasbalsa avui qualsevol certesa sobre la seguretat internacional. Aquest procés, extremadament inquietant, té un nom: proliferació.

Un estrateg americà reconeix que "a força de pensar en l'Est-Oest, hem oblidat el Nord-Sud. Segons l'expressió preferida de Stalin, hem estat "gats cecs". Jo mateix he arribat a la conclusió que Gorbaxov, amb desenes de milers d'ogives nuclears, fa menys por que Gaddafi amb una de sola".

L'escenari catastròfic en voga, del Pentagon al Kremlin, de White Hall a la rue Saint Dominique, rau en el cèlebre trípode del coronel Lafruche: "Un míssil logístic de llarg abast, una arma química sofisticada i un home prou foll per a arribar a prémer el botó de funciona-

Saddam Hussein.

ment".

Efectivament, la proliferació abasta tres tipus d'armes: les nuclears, les químiques o bacteriològiques i els míssils balístics. En aquests tres sectors, una cursa d'armaments arriba a l'apogeu en algunes regions del món, concretament a l'Orient Mitjà i a Àsia del Sud.

Aquest perill, certament no és nou. ¿No es diu que una de les primeres decisions dels fundadors d'Israel fou la d'encetar un programa militar nuclear? És, però, inqüestionable que aquest procés s'ha accelerat i generalitzat durant els últims anys a causa de la guerra Iran-Irak. "Míssils, gasos tòxics, blindatges reforçats i guia per làsser... tot això s'ha acabat", diu un "mercader de canons" de Versalles. Quant als exèrcits del Tercer Món, es tractava de guerres d'*art i assaig*.

I un diplomàtic americà ho confirma: "Han utilitzat tota classe d'armes, tret de les nuclears. I no obstant, si l'aviació israeliana no haguera destruït el reactor iraquí de Tammouz el mes de juny de 1981..." En efecte, és prou clar que aquest "centre d'investigació" estava destinat a dotar l'Irak amb la bomba atòmica. L'afer dels *krytons* destapat a Londres demostra que Bagdad no ha renunciat en absolut al seu somni nuclear i continuarà fent tot el que siga per tal d'aconseguir la tecnologia necessària. De moment, però, i a la llum d'aquest afer, els analistes pensen que Irak no està en condicions de dedicar-se a la fabricació de ginyes nuclears suficientment miniaturitzats i realment operatius.

Al llarg dels set anys que ha durat el conflicte entre Iran i Irak, els dos països bel.ligerants han trencat un tabú i han traspassat un llindar.

El tabú: la utilització massiva per part d'Irak de gas, concretament contra els atacs en onades dels iranians i contra els poblets kurds. Alguns experts consideren que les armes químiques han estat la

causa primordial de la sobtada derrota de les tropes de Khomeini el 1988. De qualsevol manera és cert que l'impacte assolit per Irak en el conflicte gràcies a les armes químiques ha convençut un bon nombre de països per a dotar-se'n, si més no, com a mesura dissuasòria.

El llindar que s'ha traspassat en el conflicte del Golf és tecnològic: els dos bàndols han aconseguit allargar l'abast dels míssils tàctics soviètics i xinesos i millorar-ne la precisió. Al llarg de la guerra entre Iran i Irak s'han llançat sobre Teheran i Bagdad més de mil míssils, amb l'única finalitat de sembrar el terror en els centres de població de l'adversari. Les nombroses nacions de tot el món que somien estendre la zona d'influència, ja que no poden pensar en conquestes territorials, han tret una conclusió important de la guerra del Golf: la necessitat de completar les compres d'armament soviètic o occidental amb una indústria d'armes nacional, capaç no solament de produir armes senzilles, sinó sobretot d'adaptar i perfeccionar els sofisticats sistemes que els forneix el mercat internacional. Quant a això, el treball dels tècnics iraquians per a "casar" els míssils aire-terra de fabricació francesa amb els radars de sèrie dels Mig soviètics ha deixat admirats els enginyers occidentals.

Una altra conseqüència de la guerra del Golf és la carrera encetada en els arsenals del Tercer Món en la sofisticació de les armes convencionals. L'evolució dins el marc mundial en les tres àmbits fonamentals —el nuclear, el químic i el balístic— està àmpliament comprovada.

L'ÀMBIT NUCLEAR

El règim de control internacional ha funcionat de manera satisfactòria. En concret se cita el tractat de no-prolifерació del 1968, que ha arribat a aconseguir més de 130 països signataris. Un oficial del Pentagon diu: "La proliferació nuclear sempre ha significat per a nosaltres l'amenaça més greu i en conseqüència hi hem pres moltes precaucions".

El senador — i ex-astronauta— americà John Glenn és menys optimista: "Augmenta el perill d'una guerra nuclear, però no per part soviètica, sinó perquè algunes nacions menudes i menys industrialitzades han pogut aconseguir aquestes armes". A més dels cinc històrics (Estats Units, URSS, Gran Bretanya, França i Xina), la llista dels països que tenen l'arma absoluta és relativament

coneguda: Israel, amb 200 o 300 armes atòmiques, Sud-àfrica, amb 30 o 40, Paquistàn, que hauria reeixit a fabricar quatre ginys davant de la vintena de l'Índia. Brasil i, potser, Argentina i Xile estan a punt de perfeccionar la tecnologia necessària. Alguns rumors parlen de treballs molt avançats a les dues Corees. Irak, ho hem vist, està a punt de passar el llindar de l'àmbit nuclear. I l'inevitable general Gaddafi que hauria fet saber als paquistanesos que estaria disposat a pagar el que fóra per una d'aquestes armes.

Els responsables de seguretat només tenen por a una última possibilitat: que una organització terrorista pugui aconseguir una arma nuclear. Quant a això, la vigilància de vegades és defectuosa. L'any passat i per dues vegades, el laboratori nuclear d'Oak Ridge ha hagut d'interrompre les entregues de triti (un isòtop radiactiu que s'utilitza per a la fabricació dels detonadors de les armes atòmiques) a conseqüència de la desaparició repetida de quantitats significatives de materials nuclears.

L'ÀMBIT QUÍMIC

El conflicte Iran-Irak ha trencat el tabú de la guerra química. El principal focus de proliferació és també l'Orient Mitjà. L'Irak, és clar, disposa d'una capacitat de producció important que no amaga: Saddam Hussein deia fa poc que té "una arma química binària, capaç de devastar la meitat d'Israel". Iran té un potencial una mica inferior al d'Irak, i els experts són unànimes quant a la importància dels arsenals de Síria, Egipte i Israel. La reputació de les armes químiques ("l'arma nuclear del pobre") implica que els països àrabs esperen neutralitzar el potencial atòmic israelià.

Un altre factor molt important en la proliferació química és la relativa simplicitat de fabricació i utilització, sense importar el grau de desenvolupament de la indústria química per a fabricar els gasos tòxics més eficaços.

Només ens queda la vigilància de les grans potències com ho testimonia la denúncia per part de Washington de la fàbrica líbia de Rabta. La investigació sobre aquesta fàbrica revela la facilitat amb què el règim de Gaddafi ha comprat la tecnologia necessària a la RFA. La fàbrica de Rabta ("unitat de producció d'insecticides", segons Trípoli, però defensada per bateries de míssils terra-aire) ha patit un incendi el més passat. ¿Error de manipulació? ¿Operació israel-

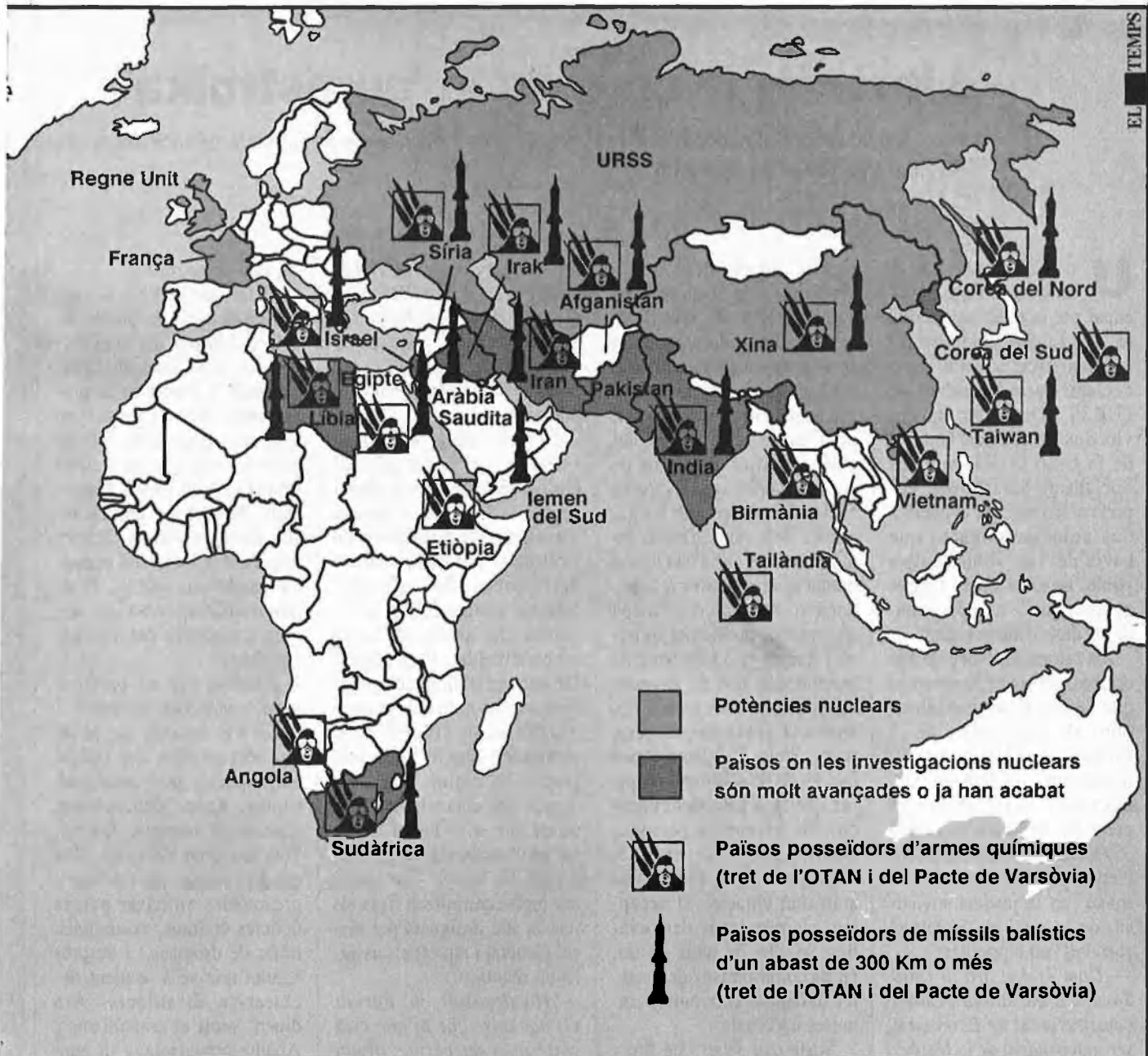

liana de sabotatge? ¿Destrució quasi total? O "¿cap signe exterior d'incendi, tret d'un camping?" tal com demostra el satèl·lit Spot.

El problema legal dificulta encara més la lluita contra aquestes armes perquè l'únic text internacional en vigor prohibeix l'ús però no la fabricació ni l'emmagatzematge. Un diplomàtic francès explica que és per això que "molts països volen tindre'n perquè no estan prohibides, i quan les tenen ja no volen firmar un nou tractat que en prohibeixi la possessió".

L'ÀMBIT BALÍSTIC

El tercer element del tríptic de la proliferació d'armes és sens dubte el més te-

mible perquè és essencial per a l'existència dels altres dos. El míssil de llarg abast és el vector ideal tant per a les càrregues nuclears com per a les armes químiques. Relativament senzilla d'utilitzar i amb un manteniment ridícul, és una arma contra la qual no hi ha cap defensa. Si més no de moment, com ho testimonia la recent proposició nord-americana de vendre a Israel un "escut antimíssils" inspirat en la "guerra de les galàxies" de Reagan.

En els malsons dels experts occidentals, el vell SS-20 és reemplaçat pel CSS-2 xinès, venut a Aràbia Saudí, o també pel SS-300: una menuda joia brasilera amb una tona de càrrega explosiva i 300 Km d'abast, derivat del Scud-B so-

viètic, però amb un efectiu sistema inert de guiatge. Si tenim en compte la tradició local pel que fa al control d'exportacions d'armes local, només caldrà posar els diners per a obtenir-ne un. La història del míssil balístic Condor, fruit d'una cooperació clandestina entre RFA (tecnologia), Irak i Egipte (finançament dels treballs de postproducció) i Argentina (supervisió del projecte i fabricació industrial), és la millor il·lustració de les noves vies de proliferació.

En fi, tant per a les armes nuclears com per a les químiques i balístiques, la frontera entre interessos científics i econòmics legítims, i els obscurs interessos bèl·lics és molt indefinida. Una fàbrica de gas de combat és pràctica-

ment idèntica a una fàbrica de pesticides indispensables per al desenvolupament agrícola. Un laboratori de recerca nuclear pot treballar en la bomba o en les aplicacions pacífiques de l'àtom. El míssil que és capaç de destruir una capital enemiga és el mateix que posa en òrbita un inofensiu satèl·lit de telecomunicacions.

Un analista americà prediu: "D'ací uns anys ens recordarem amb nostàlgia dels vells bons temps de la guerra freda, quan hom sabia qui era l'enemic". De tota manera, els successors dels cèlebres mercaders de canons del segle passat tenen encara molts bons dies al seu davant.

Philippe Tallerdan
Trad: V.H.E.